

УДК 343.985.2

В.В. Жирко, начальник сектору

Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
при ГУМВС України в Дніпропетровській області

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ВПІЗНАННЯ ОСОБИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВІДЕОЗАПИСУ

Розглянуто можливості проведення слідчої дії — впізнання особи за матеріалами відеозапису. Надано практичні рекомендації щодо підготовки, проведення та використання результатів слідчої дії.

Ключові слова: впізнання особи, відеозапис, особа, яка впізнає, особа, яка підлягає впізнанню.

Рассмотрены возможности проведения следственного действия — опознания лица по материалам видеозаписи. Приведены практические рекомендации по подготовке, проведению и использованию результатов следственного действия.

The possibilities of an investigative action — the identification of a person based on the video. Imposed by practical guidance on the preparation, implementation and use of the results of the investigative action.

Впізнання особи за матеріалами відеозапису проводиться згідно з пунктами 6, 7 ст. 228 «Пред'явлення особи для впізнання» Кримінального процесуального кодексу України [1]:

«6. За необхідності впізнання може провадитися за фотознімками, матеріалами відеозапису з додержанням вимог, зазначених у частинах першій і другій цієї статті. Проведення впізнання за фотознімками, матеріалами відеозапису виключає можливість у подальшому пред'явленні особи для впізнання.

7. ...Матеріали відеозапису із зображенням особи, яка підлягає впізнанню, можуть бути пред'явлені лише за умови зображення на них не менше чотирьох осіб, які повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різних відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню».

Водночас ця слідча дія, як свідчить практика, майже не проводиться, незважаючи на певні її переваги, зокрема можливість пред'явлення для впізнання матеріалів відеозапису замість об'єктів у натурному вигляді. Під час перегляду такого відеозапису створюють умови, близькі до безпосереднього ознайомлення з об'єктом впізнання, тому результативність цієї слідчої дії є підвищеною порівняно з упізнанням за фотознімками [2].

Проведення цієї слідчої дії доцільно у випадку, коли особа, яка впізнає, й особа, яка підлягає впізнанню, перебувають на великій відстані одна від одної. Наприклад, підозрюваного, який утримується в СІЗО у м. Дніпропетровську,

необхідно пред'явити для впізнання потерпілому, який проживає у м. Львові, оформивши відповідним чином переїзд підозрюваного, що, як зрозуміло, потребує багато часу і матеріальних витрат (у тому числі й на відрядження слідчого). Крім того, потерпілі нерідко відмовляються прибути до місця проведення слідчої дії, мотивуючи це різними обставинами. Отже, за таких обставин пред'явлення особи для впізнання за матеріалами відеозапису може суттєво зекономити час і державні кошти. Слідчий лише повинен правильно виконати відеозапис осіб, які підлягають впізнанню за матеріалами відеозапису, і фельд'єгерським зв'язком надіслати відеоносії до органу, де проводитиметься впізнання. Відеозапис пред'являють особі, яка впізнає, і складають відповідний протокол (бланк протоколу слідчої дії може висилатися разом з відеоносієм). За належної організації виконання цієї слідчої дії займе лише кілька днів.

Зважаючи на те, що проведення впізнання є одноразовим процесом, повторення якого тією самою особою, яка впізнає, неприпустимо, важливе значення має ретельна попередня підготовка до відеозапису для того, щоб унеможливити збій чи помилку з технічних причин. Проведення впізнання доцільно проводити у просторому, світлому приміщенні з відповідною звукоізоляцією. Усі зайві предмети, які можуть відволікати увагу, рекомендується прибрати. Фон для зйомки повинен бути однотонним.

Процес пред'явлення особи для впізнання за матеріалами відеозапису можна поділити на три етапи:

- 1) підготовчий етап;
 - 2) відеозапис осіб, яких пред'являють для впізнання за матеріалами відеозапису;
 - 3) пред'явлення особи для впізнання за матеріалам відеозапису.
- Підготовчий етап

Для проведення запису відеоматеріалу для впізнання слід мати спеціально обладнане приміщення (павільйон) площею не менше ніж 30 м². У цьому приміщенні освітлювачі встановлюють таким чином, щоб забезпечити достатньо рівномірну освітленість ділянки для відеозапису. Стіна приміщення, на фоні якої передбачено проведення відеозапису, не повинна мати яскравих кольорних плям (краще нейтрально-сірий фон). Слід пам'ятати, що зйомка на білому фоні є доволі розповсюдженою помилкою. За такої зйомки смагляві або засмаглі обличчя відображаються зі значним спотворюванням [3].

Приблизно у центрі стіни (фону) закріплюють номер, за яким особу пред'являтимуть для впізнання, і вертикальну двометрову рейку з контрастними поділами по 10 см. Навпроти стіни на штативі нерухомо встановлюють відеокамеру, яка має об'єктив з фокусною відстанню у межах 10—80 мм. Точка зйомки повинна знаходитися на рівні очей оператора, що стоїть, а положення камери має забезпечувати зміну планів зйомки способом трансфокації: від загального плану (з охопленням частини приміщення у межах 2 м ліворуч і праворуч від центру зйомки) до детального. Для запису звуку найкраще використовувати виносний мікрофон, який зазвичай розташовують над об'єктом зйомки на відстані 2—2,5 м від підлоги (можна прикріпити його до стелі).

Участь в організації процесу пред'явлення особи для впізнання на підготовчому етапі беруть: організатор цієї слідчої дії (слідчий), оператор (співробітник

експертного підрозділу або інший спеціаліст), особа, яку слід впізнати, статисти, поняті.

Відеозапис осіб, які підлягають пред'явленню для впізнання за матеріалами відеозапису

Перед початком заходу крупним планом (упродовж 2—3 с) знімають номер, за яким особу буде пред'явлено для впізнання. При цьому організатор відеозапису та особа, яка підлягає впізнанню, перебувають за кадром (позаду камери або поруч з нею), камера у стані готовності до зйомки. На видошукачі оператор спостерігає загальний план приміщення. Після цього організатор слідчої дії пропонує особі, яка підлягає впізнанню, підійти до центру зйомки (укріпленого на стіні номера) і встати обличчям до камери. Запис починають до початку пересування цієї особи в зазначеному напрямі, що дозволяє зафіксувати природну ходу людини (коли вона не підозрює, що запис вже проводять, адже особа, яку знімають за командами організатора, може маскувати або інсценувати особливості ходи, наприклад, показувати чи приховувати кульгавість, певні особливості постави тощо). Коли особа, яка підлягає впізнанню, встає біля стіни поруч з номером, оператор, не змінюючи положення камери, а лише збільшуючи фокусну відстань об'єктива, здійснює «наїзд» на неї, щоб у кадрі опинилося її зображення по груди (тривалість зйомки до 20 с). У подальшому оператор укрупнює план зйомки так, щоб у кадрі була тільки голова особи, що дозволяє більш детально зафіксувати особливості зовнішності (тривалість зйомки до 20 с). Якщо особа, яка буде впізнавати (потерпілий, свідок), у своїх показаннях вказувала на певні особливості мовлення або міміки злочинця, то організатор слідчої дії під час зйомки може попросити особу, яка підлягає впізнанню, прочитати який-небудь текст або відповісти на запитання на сторонні теми, наприклад: «Які цигарки і як давно Ви палите?», «Якому одягу Ви надаєте перевагу?». Невимушений діалог з особою, яка підлягає впізнанню, допоможе зафіксувати манеру її мовлення та міміку більш природно. Потім організатор слідчої дії пропонує цій особі повернути голову ліворуч (упродовж 10 с), праворуч (упродовж 10 с), а також поглянути прямо в камеру (упродовж 5 с).

Після виконання цих команд оператор здійснює «від'їзд» до вихідного загального плану.

Під час відеозапису процесу впізнання за динамічними ознаками (наприклад, за особливостями ходи) осіб, яких пред'явлено для впізнання, варто розташувати їх у ряд і знімати спочатку всіх разом, а потім кожну особу окремо для забезпечення можливості порівняння ходи. При цьому враховують показання особи, яка впізнає, щодо того, в якому ракурсі вона сприймала об'єкт впізнання (наприклад, якщо особа, яка впізнає, спостерігала людину, що стояла до неї боком, то група осіб, серед яких знаходиться особа, яка підлягає впізнанню, повинна рухатися по колу, а відеокамера — знаходитися у його центрі).

Організатор слідчої дії пропонує особі, яка підлягає впізнанню, пройти, не кваплячись, кілька разів уздовж стіни (праворуч і ліворуч на дистанції 5—10 м), спостерігаючи за тим, щоб вона не виходила за межі кадру.

Повідомивши про закінчення зйомки, організатор кличе особу, яка підлягає впізнанню, до себе, і вона, рухаючись у напрямку камери, виходить з кадру. Після цього оператор вимикає камеру.

Загалом зйомка епізоду з однією особою зазвичай триває не менше 3 хв.

Після відеозапису всіх епізодів окремо записують так званий ідентифікаційний епізод, для чого проводять відеозапис осіб з дотриманням черговості їх пред'явлення для впізнання. При цьому на екран виводять погрудне зображення особи з номером, за яким вона підлягає впізнанню. Під час запису особа називає свої анкетні дані (прізвище, ім'я, по батькові, дату і місце народження тощо).

Після завершення відеозапису відеоносії упаковують у конверт зі щільного паперу та опечатують. До носія додають довідку із зазначенням дати і місця проведення відеозапису, черговості відеофіксації осіб, які підлягають впізнанню (їхні номери та анкетні дані). Довідку заборонено розголошувати до початку слідчої дії — пред'явлення особи для впізнання за матеріалами відеозапису.

Пред'явлення особи для впізнання за матеріалами відеозапису

Зазначений етап слідчої дії можна проводити в будь-якому службовому приміщенні (зазвичай його проводять у кабінеті слідчого). Для демонстрації відеозапису може бути використаний будь-який телевізор з підключеним програвачем або монітор персонального комп'ютера. Участь у цьому етапі беруть слідчий, спеціаліст (у разі потреби), особа, яка впізнає, поняті. Насамперед слідчий повідомляє про те, яка слідча дія проводиться, її цілі, технічні засоби, які буде використано. До протоколу вносять відповідні реквізити: дату, місце проведення слідчої дії, відомості про її учасників, роз'яснюють їм їхні права та обов'язки. Учасникам пред'являють пакет з відеоносієм для того, щоб вони переконалися у цілісності пакування [4].

Після цього слідчий або спеціаліст демонструє учасникам слідчої дії відеозапис осіб, які підлягають пред'явленню для впізнання за матеріалами відеозапису (без демонстрації «ідентифікаційного епізоду»), і в особи, яка впізнає, з'ясовують, чи впізнає вона кого-небудь з осіб, чиї відеозображення їй продемонстровано. У випадку позитивного результату всім присутнім демонструють запис «ідентифікаційного епізоду» і оголошують зміст довідки, доданої до відеоносія, про що роблять відповідний запис у протоколі слідчої дії. Відеоносії з довідкою долучають до протоколу пред'явлення особи для впізнання за матеріалами відеозапису як додаток.

Список використаної літератури

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI* [Електронний ресурс] // Голос України. — 2012. — № 90-91. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. *Ищенко Е.П. Криминалистическая фотография и видеозапись : учеб.-практ. пособ. / Ищенко Е.П., Ищенко П.П., Зотчев В.А. ; под ред. проф. Е.П. Ищенко. — М. : Юристъ, 1999. — 438 с.*
3. *Организация и ведение фото-, фоно-, видеотек лиц, причастных к совершению преступлений : метод. реком. / [Дмитриев Е.Н., Галяшина Е.И., Кочетков Д.Т. и др.]. — М. : ЭКЦ МВД России, 1992. — 16 с.*
4. *Жирко В.В. Відеозапис слідчих дій : метод. реком. / Жирко В.В. — Дніпропетровськ : Розмножувальний центр УМВС, 2004. — 28 с.*